

Sygn. akt I USKP 21/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Piotr Prusinowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania Z. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Ł.
o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 maja 2021 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 lutego 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2018 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił odwołanie Z. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, [...] Oddziału w Ł. z dnia 17 października 2017 r., którą organ rentowy odmówił mu prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy ustalił, że Z. W., urodzony 22 października 1957 r., wniosek o emeryturę złożył w dniu 22 września 2017 r. Nie przystąpił do OFE. Udokumentował na dzień 1 stycznia 1999 r. staż ubezpieczeniowy w wymiarze co

najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Ubezpieczony ukończył w 1975 r. Zasadniczą Szkołę (...) w zawodzie monter rurociągów przemysłowych. W okresie od 1 lutego do 18 czerwca 1975 r. odbył kurs spawania gazowego. W okresie od 1 grudnia 1975 r do dnia 30 września 2008 r wnioskodawca był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Spółdzielni Pracy Instalacji Sanitarnej - Gazowych Robót Kotłowych i Ślusarskich Instalator w Ł. i na stanowisku spawacz - monter instalacji wod-kan i co. Zgodnie z umową o pracę odwołujący się został zatrudniony na stanowisku hydraulika od 1 grudnia 1975 r. W angażach z dnia 1.09.1980 r., 13.11.1980, 29.04.1982, 4.03.1983, 20.09.1983, 19.03.1986, 30.05.1986, 1.10.1986, 24.10.1987, 1.04.1988, 26.07.1988, 11.10.1988, 6.02.1989, 20.04.1989, 26.06.1989, 21.11.1989, 30.03.1990, 24.04.1990, 16.07.1990, 26.02.1991, 23.04.1991, 16.12.1991, 23.02.1992, 22.06.1992, 30.10.1992 widnieje stanowisko monter instalacji co i wk, w angażu z dnia 24.11.1993 r. - monter instalacji co i wk, spawacz, z dnia 21.08.1989 r. - monter - spawacz, 26.07.1988 r. - monter kotłów. W dniu 20 listopada 1975 r. zostało wystawione zaświadczenie lekarskie o zdolności do pracy na stanowisku hydraulik - spawacz. W dniu 24 kwietnia 1997 r. zostało wystawione zaświadczenie lekarskie o zdolności do pracy wnioskodawcy na stanowisku hydraulik.

Sąd pierwszej instancji ustalił że wnioskodawca w spornym okresie spawał instalacje stalowe. Trzeba było dostać się do instalacji i wyciąć ją. Jak nie było zleceń w zakresie spawania, to wykonywał inne czynności np. instalację wodociągową. Wycinał starą instalację i kładł nową. Było to w wykopach 1,6 m, studzienki były niżej ok 6-7 m. Praca w wykopach zajmowała ok. 1% czasu pracy. Czynności polegające na kopaniu wykonywały inne brygady. Odwołujący się rzadko wykonywał czynności w studzienkach. Wykonywał jednak pracę w szklarniach, gdzie spawał. Wnioskodawca realizował czynności wewnątrz budynku w zależności od zleceń, robił tam np. centralne ogrzewanie. Pomagał np. powiesić grzejnik. Gwintował rury, składał kanalizację. Potem zakładany był biały montaż (umywalki, brodziki, baterie), którym też się zajmował. Według ustaleń Sądu Okręgowego ok 80-90 % czasu pracy zajmowały wnioskodawcy czynności związane ze spawaniem, jako monter pracował przez 10% czasu pracy.

Zgodnie z zaświadczeniem wystawionym przez pracodawcę odwołujący się był zatrudniony w zakładzie od 1 grudnia 1975 r. do 30 września 2008 r. i w okresie od 1 grudnia 1975 r. do 31 grudnia 2003 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace: a) roboty wodno-kanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach - wykaz A, dział V, poz. 1 na stanowisku monter urządzeń i instalacji wodociągowych, kanalizacyjnych i gazowych wymienionym w wykazie A, dział V, poz. 1 pkt. 8 oraz b) prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowodorowym - wykaz A, dział XIV, poz. 12 - na stanowisku spawacz gazowy.

Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że wykaz A stanowiący załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. wskazuje, że do prac wykonywanych w warunkach szczególnych należą wymienione w Dziale XIV (zatytułowanym "Prace różne"), pod poz. 12, prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowodorowym. W wykazie tym do pracy w szczególnych warunkach zostały zaliczone roboty wodno-kanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach (dział V W budownictwie i przemyśle budowlanym, punkt 1). Roboty wodno-kanalizacyjne, o których mowa we wskazanym powyżej punkcie muszą być wykonywane w głębokich wykopach, to jest przy instalacjach znajdujących się poniżej gruntu, w sieciach kanalizacyjnych, studzienkach, instalacjach podziemnych. Roboty wodno-kanalizacyjne nie są wykonywane w szczególnych warunkach, jeżeli nie są wykonywane w głębokich wykopach.

Sąd Okręgowy zwrócił też uwagę, że stosownie do treści § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach w nim określonych są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Mając na uwadze ten warunek, nie jest dopuszczalne uwzględnienie przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika,

przez co tak zatrudniony nie spełniał koniecznego warunku dla uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych, jakim było stałe wykonywanie pracy szkodliwej w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na zajmowanym stanowisku prac.

Mając na uwadze wskazaną regułę, Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że ustalenia faktyczne poczynione w sprawie nie pozwalają na twierdzenie, zgodnie z którym odwołujący się w okresie spornego zatrudnienia pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w warunkach szczególnych. Oprócz czynności spawalniczych i czynności monterów w głębokich wykopach, wnioskodawca wykonywał także inne prace, które nie mogą być zaliczone do pracy w warunkach szczególnych. Kierując się tym stanowiskiem Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie.

Apelacja odwołującego się skupiła uwagę na ustaleniach faktycznych. Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 6 lutego 2019 r., oddalił apelację. Sąd odwoławczy dokonał oceny materiału dowodowego i stwierdził, że w okolicznościach niniejszej sprawy brak jest jakichkolwiek podstaw do uznania, iż Sąd Okręgowy w sposób dowolny ustalił stan faktyczny sprawy. W tym zakresie Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że apelacja sprowadza się do niedopuszczalnej polemiki z prawidłowymi ustaleniami i rozważaniami sądu pierwszej instancji. Apelujący szczególną wagę przykładu do twierdzenia, że z zeznań świadków, zeznań odwołującego oraz zaświadczenia wystawionego przez pracodawcę odwołującego wynika, że pracował on w warunkach szczególnych. Jednocześnie deprecjonuje te ustalenia Sądu Okręgowego, z których wynika, że odwołujący wykonując pracę spawacza nie wykonywał jej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, gdyż praca wykonywana w charakterze spawacza była jego pracą wiodącą. W odpowiedzi na te stanowisko, Sąd odwoławczy zwrócił uwagę, że z analizy dokumentacji pracowniczej wynika niezbicie, że odwołujący się w spornym okresie nie był zatrudniony tylko na stanowisku spawacza, a jego stanowiska pracy nie mogły zostać zaliczone do pracy w warunkach szczególnych z racji przywołanych przez Sąd Okręgowy. Z tych też względów Sąd Apelacyjny przejął ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i uznał je za własne. W rezultacie, Sąd ten podzielił również ocenę prawną Sądu pierwszej instancji.

Skargę kasacyjną wywiódł odwołujący się, zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając naruszenie:

- art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 ust. 1 oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie prowadzące do uznania, że praca ubezpieczonego w Spółdzielni Pracy Instalacji Sanitarnej - Gazowych Robót Kotłowych i Ślusarskich Instalatorów w Ł. w okresie od 1 grudnia 1975 r. do 31 grudnia 2003 r. na stanowisku spawacz gazowy oraz monter urządzeń instalacji wodociągowych, kanalizacyjnych i gazowych, nie była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu tych przepisów, w konsekwencji uznanie iż ubezpieczony, nie spełnia przesłanek do przyznania mu emerytury, wynikających z art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej;

- art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. oraz art. 387 § 2¹ k.p.c., przez nieprzedstawienie w zaskarżonym wyroku własnych ustaleń faktycznych i prawnych oraz niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku i lakonicznym stwierdzeniu, że ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego są prawidłowe;

- art. 233 § 1 k.p.c., w związku z art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. oraz art. 387 § 2¹ k.p.c. polegające na niewłaściwym rozpoznaniu apelacji i przyjęciu przez Sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego w Ł. bez jakichkolwiek merytorycznych rozważań w tej kwestii, w sytuacji gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń sądu pierwszej instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne nie zostały właściwie rozpoznane.

Kierując się wskazanymi zarzutami odwołujący się domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest zasadna.

Odpowiadając na zarzuty naruszenia przepisów postępowania można posłużyć się wywodem zawartym w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2018 r., I UK 168/17, LEX nr 2565795. Wskazano tam, że w myśl art. 382 k.p.c., sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Wypada zaś podkreślić, że materiałem zebrany w rozumieniu tego przepisu są twierdzenia, wnioski i zarzuty stron oraz przeprowadzone dowody. Za ugruntowany w orzecznictwie należy przy tym uznać pogląd, że art. 382 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej wówczas, gdy skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego materiału oraz że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 stycznia 1999 r., II CKN 100/98, OSNC 1999 nr 9, poz. 146 i z dnia 7 lipca 1999 r., I CKN 504/99, OSNC 2000 nr 1, poz. 17 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2007 r., III CSK 337/06, LEX nr 274217; z dnia 9 czerwca 2005 r., III CK 674/04, LEX nr 180851; z dnia 12 czerwca 2013 r., II CSK 634/12, LEX nr 1363015; z dnia 5 lutego 2015 r., III UK 87/14, LEX nr 1646026). W niniejszej sprawie skarżący z całą pewnością nie zarzuca jednak takich uchybień, nie mówiąc już o podjęciu przez niego jakiegokolwiek próby ich wykazania.

Odnosząc się do podstawy skargi kasacyjnej opartej na art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. oraz art. 387 § 2¹ k.p.c. należy stwierdzić, że w sprawie nie miał zastosowania art. 387 § 2¹ k.p.c. Staje się to zrozumiałe, jeśli weźmie się pod uwagę, że norma ta dotyczy tylko sytuacji, w których w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących ustaleń faktycznych, co w rozpoznawanej sprawie nie miało miejsca.

Koncentrując uwagę na art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy zauważa, że na temat wagi naruszenia tego przepisu jako podstawy skargi kasacyjnej wypowiadał się wielokrotnie, wyjaśniając, że naruszenie to z reguły nie ma wpływu na treść wyroku, gdyż uzasadnienie sporządzane jest dopiero po jego wydaniu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2020 r., II UK 190/18, LEX nr 2792256 i powołane tam orzecznictwo). Wyjątkowo jednak, niezgodne z art. 328 § 2 k.p.c. sporządzenie uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji, może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, gdy

niezachowanie jego wymagań konstrukcyjnych będzie czynić zasadny kasacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego przez jego zastosowanie do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003 nr 15, poz. 352) lub gdy uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 15 lipca 2011 r., I UK 325/10, LEX nr 949020) albo nie pozwala na jego kontrolę kasacyjną (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, LEX nr 78271; z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 67/11, LEX nr 970061). Żadna z wymienionych wad nie występuje. W rezultacie, niedoskonałości uzasadnienia wyroku, zauważone przez skarżącego, nie mogą doprowadzić do wzruszenia zaskarżonego wyroku. Mimo nierozważenia podstawy prawnej rozstrzygnięcia, a także lakonicznym odniesieniu się co do zarzutów dotyczących faktów, jasne są motywy postępowania Sądu Apelacyjnego, tak co do sfery faktycznej, jak i prawnej. Ewentualne wady na etapie relacjonowania procesu poznawczego i decyzyjnego Sądu odwoławczego nie mają wpływu na wynik sprawy, a to oznacza, że nie doszło do ziszczenia się przesłanki z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z tych samych powodów nie można twierdzić, że doszło do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. Poza tym art. 233 § 1 k.p.c. odnosi się do oceny wiarygodności i mocy materiału dowodowego, co ma znaczenie, jeśli weźmie się pod uwagę, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Odnosnie do zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przypomina, że z zawartego w nim obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika konieczność osobnego omówienia przez sąd w uzasadnieniu wyroku każdego argumentu podniesionego w apelacji. Za wystarczające należy uznać odniesienie się do sformułowanych w apelacji zarzutów i wniosków w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2009 r., I PK 38/09, LEX nr 523541; z dnia 26 kwietnia 2012 r., III CSK 300/11,

OSNC 2012 nr 12, poz. 144; z dnia 4 września 2014 r., II CSK 478/13, LEX nr 1545029; z dnia 4 września 2014 r., II CSK 478/13, LEX nr 1545029). W rezultacie nie jest nośna również ta podstawa skargi kasacyjna.

Sąd odwoławczy nie naruszył również art. 184 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 ust. 1 oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Z przepisów tych wynika, że zaliczenie okresu pracy do zatrudnienia w szczególnych warunków jest możliwe, gdy taka praca była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Statusu takiego nie posiada okres zatrudnienia, w którym pracownik wykonuje poza czynnościami zaliczonymi do prac w szczególnych warunkach również inne prace niewymienione w załączniku do rozporządzenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 i z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152 oraz z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638). Od tej zasady istnieją odstępstwa. Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia z 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022 oraz z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08, LEX nr 550990 i tam powołane wcześniejsze orzecznictwo). Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, kiedy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 oraz z dnia 22 kwietnia 2009 r., II UK 333/08, LEX nr 1001310). Odstępstwa te nie mają jednak zastosowania do skarżącego, który jak wynika z wiążących ustaleń Sądu odwoławczego stale wykonywał prace, które nie miały statusu pracy w szczególnych warunkach. W takim wypadku nie występują wymienione wcześniej

wyjątki, a w szczególności nie można uznać, że czynności te miały charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny. Kwalifikacja Sądu odwoławczego jest zatem prawidłowa.

Dlatego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.